

FINANČNI TRG

Trg je prostor, kjer se srečata ponudba in povpraševanje.

Finančni trg je prostor, kjer se srečajo ponudniki finančnih sredstev (imajo preveč fin. sr. in želijo dobiti več) in povpraševalci finančnih sredstev. Finančni trg posodi(plasira) denar, povprečno vrnejo VEČ (obresti, ...).

*posojilni krč – banke ne dajejo kreditov kar tako (ampak potrebujejo zagotovila, da bo kredit vrnjen – dokumentacije)

PONUĐNIKI

.. podjetja

.. posamezniki

(vsak ki ima denar; ko damo denar na banko -> banke denar obračajo; gre na finančni trg)

.. država

F. POSREDNIKI

F. USTANOVE

.. banke

.. zavarovalnice

.. borza vrednostnih papirjev

.. borzno posredniška hiša

POVPRAŠEVALCI

.. podjetja

.. posamezniki

.. država; če si

izposodi preveč -

bankrotira

Banke nadzira **Banka Slovenije**.

Agencija za zavarovalni nadzor nadzoruje zavarovalnice.

Agencija za trg vrednostnih papirjev nadzoruje vse tiste, ki se ukvarjajo z vrednostnimi papirji.

Postavljeni so le iz strani države.

FUNKCIJE DENARJA/ZGODOVINA DENARJA

- Blago – blago -> **naturalna menjava**
- Blago – menjalni posrednik (vsi so ga bili pripravljene vzeti) – blago -> **blagovna menjava**
 - o Menjalni posrednik
 - Začimbe, dragi kamni, sol, kože, čaj, kava, ... kar je imelo vrednost
 - Nato so bile to kovine -> plemenite kovine -> zlato/zlatniki(različne oblike) po gramih, nato so bili na zlatnikih zapisani grami->denar/kovani denar->bankovci(manj opazno, cenejši transport)->za tem bankovcu se skriva nekaj zlata (izdalo se je toliko bankovcev, kolikor je bilo zlata) -> ni več bankovec krit za zlatom
- Prevelika količina denarja v obtoku niža vrednost denarja (Anglija je prva ukinila zlato valuto -> papirnat denar, ki ni krit z zlatom, kot zadnji pa ZDA)
- Danes ima denar kritje v blagu -> **kolikor gospodarstvo ustvari** .. potrebna količina denarja v obtoku

FUNKCIJE DENARJA DANES

- **Za plačilni promet** -> plačevanje, poravnavamo obveznosti, denar je plačilno sredstvo, kupujemo proizvode in storitve
- **Varčevanje** -> denar ohranja vrednost(če je preveč denarja vrednost pade, če so stabilne razmere v gospodarstvo potem ohranja vrednost in če cene ne naraščajo-inflacija) -> HRANILEC VREDNOSTI .. vrednost se spreminja
- **Menjalni posrednik** -> B-D-B .. omogoča menjavo med dvema strankama
- **Določanje vrednosti izdelkov oziroma storitev** -> splošni merilec vrednosti .. določa ceno
- **Svetovni denar** -> po celem svetu so to valuto pripravljene vzeti za plačilo; takšne valute so še: \$, franki, ... nekatere valute pa ne! ; odvisno tudi od obresti

OBLIKE DENARJA

- **Blagovni denar**
- **Kovani denar**
- **Papirnat denar** .. na začetku vezan na zlato
- **Knjižni denar** .. zapis na bančnem računu, kroži samo s prepisom iz enega računa na drug račun

EKONOMSKA POLITIKA SE DELI NA:

- **Monetarna ali denarna politika** – odločanje o tem koliko denarja bo v obtoku in s tem določa vrednost denarja -> vodi ECB
 - o Ceno denarja določajo v obrestih.. OBRESTI SO CENA DENARJA
- **Fiskalna politika oz. davčna politika**

EURIBOR je obrestna mera po kateri si znotraj evroobmočja banke izposojajo denar.

- Če ECB kupi zlato ali devize ali vrednostne papirje, **DA DENAR V OBTOK**. (ima zlate rezerve, če zlato prodaja

VZAME DENAR IZ OBTOKA)

- o Lahko tudi podraži € (obresti gor)

Dajanje novih bankovcev/novega denarja v obtok -> **EMISIJA**

FINANČNE USTANOVE

IZ BAP:

- **Centralna banka .. imenujemo jo tudi banka bank;**

Banka Slovenije je centralna banka RS. Ustanovljena je bila 25.junija.1991.

- o Je pravna oseba javnega prava, ki samostojno razpolaga z lastnim premoženjem.

- o BS ter člani njenih organov so neodvisni in pri upravljanju svojih nalog niso vezani na sklepe in navodila državnih katerihkoli organov, niti se ne smejo nanje obračati po navodila in usmeritve.
- o Vodstvo BS:
 - Svet BS
 - Guverner dr. Boštjan Jazbec
 - Viceguvernerji so 4
 - Mandat traja 6 let
- o Od 1.1.2007, ko je bil v Sloveniji uveden evro, mora BS glede vodenja denarne politike v celoti upoštevati določila Evropske centralne banke
- o **Naloge BS:**
 - Izvaja skupno denarno (monetarno) politiko
 - Soupravlja uradne devizne rezerve držav članic skladno s Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti
 - Podpira nemoteno delovanje plačilnih sistemov.
- **Evropska centralna banka**
 - o Sedež ima v Frankfurtu, je nosilka skupne denarne politike evroobmočja (države članice EU, ki so uvedle € - Evrosistem)
 - o **Osnovne naloge**, ki jih izvaja Evrosistem, so:
 - Določanje in izvajanje denarne politike evroobmočja
 - Izvajanje deviznih poslov
 - Držanje in upravljanje uradnih deviznih rezerv držav članic evroobmočja
 - Podpiranje nemotenega delovanja plačilnih sistemov
 - o Da lahko država članic EU uvede evro mora izpolniti določene kriterije – to so tako imenovani konvergenčni (maastrichtski) kriteriji. Konvergenčni kriteriji se nanašajo na doseganje:
 - Nizke stopnje inflacije (visoka inflacija – denar izgubi vrednost)
 - Zdravih javnih celic
 - Nizke stopnje obrestnih mer
 - Stabilnih tečajnih valut
- **Poslovne banke**
 - o Ponuja finančne storitve in zagotavlja nemoten pretok finančnih sredstev v gospodarstvu, cilj poslovanja je dobiček.
 - o Ločimo:
 - Univerzalne banke: ukvarjajo se z vsemi bančnimi posli tako za prebivalstvo kot za podjetja
 - Specializirane: samo ena vrsta poslov (depozitne, kreditne, hranilnice, ..)
 - V Sloveniji je 21 bank.
- **CENTRALNA / EMISIJSKA BANKA**
 - o »Banka bank«
 - o V Sloveniji -> Banka Slovenija (1991) .. nadzornica naših bank, NACIONALNA banka
 - o Načelo banke je guverner (Jazbec)
 - o Guvernerju pomaga Svet banke, ki odloča/sprejema glavne odločitve.
 - o Banka Slovenije je nadzorni organ vseh poslovnih bank.
 - Od njih dobiva podatke o poslovanju
 - o Začetni kapital : 5 000 000 €
 - o Vse poslovne banke morajo imeti dovoljenje od BS za poslovanje.
 - o S tem nadzorom BS zagotavlja stabilni bančni/finančni sistem. Ohranja stabilnost!

Glavne naloge:

- Kontrolira
- Skrbi za stabilnost
- Pri BS morajo imeti račun vse poslovne banke, državni organi (ministrstva, občine)
- Določa poslovnim bankam koliko morajo imeti rezerve (določen %) -> OBVEZNE REZERVE, kapitalske ustreznosti banke
- Izdaja kovance (nacionalni ravni)
- NE ODLOČA NA KOLIČINO DENARJA
- Je del evrosistema (sestavlja ga ECB+ centralne banke VSEH članic, ki imajo € -> SKRBI ZA STABILEN €)

*v Slo. Imamo 3 hranilnice.

*obdobje hiperinflacije – denar ni vreden skoraj NIČ! .. cena gor, vrednost denarja dol

*državni zbor izvoli sodnike, ministre, varuha človekovih pravic, predsednika vlade.

*ko se SLO. zadolži vrne veliko več, ker nismo zanesljivi; drugi dobijo več/nagrada ker tvegajo, da ta denar nedobijo več nazaj

EVROPSKA CENTRALNA BANKA

- Sedež ima v Frankfurtu, Nemčija.
- Deluje v okviru evrosistema
- Ustanovitelji ECB so vse države članice EU (NAJVEČ DELEŽA IMAJO -> Nemčija, Francija, Anglija)

Prednosti €:

- Preglednost cen / primerjanje
- Tveganje spremembe tečaja -> valutno tveganje (tretje države, naročilo blaga v naprej -> tvegaš)
- Finančni trgi delujejo učinkoviteje saj jih € povezuje
- Lažje je potovati, kupovati .. stabilnejše cene
- **ENOTEN PLAČILNI SISTEM**
- 1. Ohranja stabilnost cen -> vrednost denarja
- 2. Zagotovi, da količina denarja v obtoku ustreza vrednosti blaga, ki ga je mogoče kupiti, s tem ščiti vrednost valute.

DEJAVNOSTI:

- Oblikuje in izvaja denarno politiko
- Izdaja bankovce
- Izvaja operacije na deviznem trgu .. hrani devizne rezerve
- Stabilnost
- Plačilni promet med državami -> poenoteno/nemoteno delovanje plačilnih sistemov

SVET ECB:

- Guverner + 6 članov

Nacionalne centralne banke so delničarke ECB.

Kaj je **INFLACIJA**? .. stanje gospodarstva ob naraščanju povprečnih cen

- Zvišanje: <2% -> CENOVNA STABILNOST

Cene gor; denar gor -> VREDNOST DENARJA DOL!

ECB SKRBI ZA STABILNE CENE

2 vrsti analiz:

- Gospodarska rast
- Koliko denarja je v obtoku?

Preveč denarja za premalo izdelkov.

- Obrestna mera gor, cena denarja gor, povpraševanje dol!
- Glavni cilj ECB -> stabilne cene na EURO območju.
- INFLACIJA DO 2% NA DOLGI OZ. SREDNJI ROK.
- Obresti so cena denarja.
- Evropski sistem centralnih bank sestavlja 28 centralnih bank + ECB.
- Evrosistem (države, ki imajo €) -> 17 držav+ECB
 - o Naloge:
 - Zbira in ureja statistične podatke
- ECB določa ključno obrestno mero po kateri si lahko banke na everskem področju sposojajo denar.
- Stabilnost € -> da se vrednost ne spreminja v primerjavi z drugimi valutami.

INFLACIJA V SLO:

- 5,6 (2003)
- 1,8% (2010)

NIŽANJE OBRESTNE MERE:

- Cenejši denar (kredit) – več novih naložb – rast povpraševanja in s tem gospodarstva – večja ponudba .. (rast gospodarstva – KONJUNKTURA) – nevarnost inflacije!
- Ukrep za gospodarstvo v krizi – za oživitev konjunkturo

VIŠJE OBRESTNE MERE:

Obratno!

- Ko je v gospodarstvu preveč denarja, veliko povpraševanja, cene rastejo (nevarnost visoke inflacije)
- ECB dvigne obresti : podraži kredite, naložb povpraševanja ne bo več toliko, več bo varčevanja – inflacija bo padla.

POSLOVNE BANKE so gospodarske družbe/podjetja, ki opravljajo terciarno dejavnost (bančne storitve). Samo d.d.!

- Je specializirano podjetje, ki se ukvarja/opravlja denarne posle.
- Te posle opravljajo s izposojenim denarjem od komitentov. (pobere denar in ga želi oplemenititi)
- Za ustanovitev potrebuje dovoljenje od BS. BS morajo tudi pošiljati redna poročila o poslovanju – SO POD OSTRIM NADZOROM.
- Banke dnevno pošiljajo poročila o poslovanju!
- V čem se banke bistveno ločijo od ostalih d.d.? -> 5 000 000 .. večji osnovni kapital zaradi rezerv

BANČNI POSLI

IZ BAP:

Aktiva – naložbe

Pasiva – obveznosti

Denar	Vloge domačih bank
Kredit bankam	Vloge tujih bank
Kredit nebančnemu sektorju .. podjetjem, gospodinjstvom, državi, tujini	Vloge nebančnega sektorja .. podjetij, gospodinjstev, obveznosti tujcev, države
Vrednostni papirji .. kratkoročni, dolgoročni	Vrednosti papirji
Kapitalske naložbe	Rezervacije
Ostala aktiva	Podrejene obveznosti
	Kapital
	Ostala pasiva (plače, obresti)

Poznamo:

- Aktivni, pasivni ter nevtralni

AKTIVNI .. na levi strani bilance stanja .. krediti, terjatve

- o Obresti, ki jih zaračunajo

A	P
TRR	LASTNI KAPITAL
Menedžerji	OBVEZNOSTI
SREDSTVA	
TERJATEV DO KOMITENDOV (dani krediti -> največja postavka v bilanci stanja bank)	

$$P=LK+TK$$

$$LK=A+TK$$

PASIVNI .. npr. obveznosti za kredite – dolžni so vrniti kredit

Obveznosti do komitentov

- o Obresti, ki jih banke dajejo komitentom

- Vezana vloga do komitentov -> PASIVA
- Kredit -> AKTIVA
- Položnica -> NEVTRALNI

NEVTRALNI .. ne vidijo se iz aktive in pasive; storitve, ki jih banka nudi komitentov (provizije)

.. sef	.. plačilne kartice	.. vodenje računa
.. bankomat	.. menjalni posli	.. bančni izpiski
.. nakup zlata	.. transakcije; prenos sredstev	
.. lizing	.. e-banka	
.. odkup terjatev – faktoring	.. nakup/prodaja vp	
.. plačilni promet –	.. moneta	
plačevanje položnic	.. svetovanje	

Načela bančnega poslovanja so pravila:

IZ BAP:

- Likvidnost
 - o Solventnost .. trajno mora biti sposobna
 - o Zlato bančno pravilo .. kratkoročne vire banka plasira/vloži v kratkoročne plasmaje, za dole plasmaje/vloge mora razpolagati z dolgoročnimi sredstvi
 - o $Depozit=vloga=plasma$
- Načelo varnosti
 - o Vloge bodo vrnjene vlagateljem, banka pa se mora zavarovati pred tveganji, da poslovni partnerji banke ne bi v dogovorjenem času izvršili svojih obveznosti do nje.
- Načelo rentabilnosti
 - o Banke usmerjajo svoje naložbe tako, da bodo dale čim boljše poslovne rezultate (dobiček). Prihodki banke morajo biti večji od izdatkov.
- Načelo tržnosti
 - o Delovanje banke je usmerjeno k optimalni zadovoljitvi potreb komitentov ob doseganju čim večjega dobička.
- **Načelo likvidnosti** (v trenutku je sposobna poravnati obveznosti) -> ZLATO BANČNO PRAVILO

- o **Kratkoročna sredstva**->kratkoročne naložbe oz. kratkoročne vloge v kratkoročne kredite
- o **Dolgoročna sredstva**->dolgoročne naložbe oz. dolgoročne vloge v dolgoročne kredite
 - Likvidni so: **GOTOVINA** oz. denar na TRR (likvidnostne rezerve -> določi jih BS), vloge(dolgoročne)
 - 6 mesečna vloga – manj likvidna
 - **Likvidnost premoženja** – koliko časa/energije moreš vložiti oz. koliko tega je potrebno, da neko stvar spravimo v denar(prodamo)?
 - Banke morajo imeti **likvidnostne rezerve**, da lahko vsi dvignejo svoj denar. Najbolj likvidna oblika premoženja je denar na TRR. Likvidnostna rezerva je določen % od celotne bančne vsote, ki ga banka more imeti v obliki gotovine. (ves denar, ki ga ima banka)
- **Pravilo varnosti bančnih vlog**
 - o Meja od katere vsak varčevalec dobi povrnjen denar ob primeru stečaja banke je 100 000 €. To povrne banka ali pa vsaj država, če banka ni zmožna. Velja za fizične osebe, ne pa za podjetja.
- **Načelo rentabilnosti**
 - o Da ustvarijo čim večje prihodke oz. da ima več prihodkov kot odhodkov
- **Načelo tržnosti**
 - o banka je gospodarska družba in se mora obnašati tržno -> se prilagajati kupcu in imeti produkte, ki kupce/komitente pritegnejo (izdelek, cena, kraj, način -> 4P)

*prihodki: obresti, provizije

*odhodki: obresti, plače, položnice

BORZNO TRGOVANJE

Prostor, kjer se z nečim trguje v velikih količinah.

Vrste borz:

- Borza vrednostnih papirjev .. Samo to imamo
- Borza storitev .. Zakupiš ladijski prostor, letalske kapacitete, zavarovanje, prevoz
- Blagovna borza .. Nafta, kava, kakav, koruza, bombaž, volna, baker, cink, zlato, plin, kmetijski, energija, ..

Na borzi se opravljajo

- **PROMPTNI – EFEKTIVNI posli** (se dejansko izvršijo v 2-3 dneh, blago obstaja)

In pa

- **TERMINSKI POSLI**, ki se uresničujejo čez določen čas v prihodnosti po ceni dogovorjeni danes .. spekulativni posli! Ugibaš, meniš da je bolje kupiti danes ko je nekaj poceni in pričakuješ da boš to kasneje prodal dražje

BLAGOVNE BORZE so specializirane in splošne.

- Na vseh borzah pa delajo borzni posredniki (broakerji, maklerji).
- Na blagovnih borzah se trguje z nadomestljivim blagom, ne z unikati.
- Blago na borzi ni dejansko prisotno, včasih še niti obstaja ne – nafto prodamo, ko je še niso izčrpali.
- Standardizirana kvaliteta – 1 klasa jabolki; v naprej postavljena pravila glede kakovosti izdelkov, sadja, zelenjave, ...
- Standardizirane so tudi količine blaga – nafta se proda v sodčkih.

PROIZVODI: industrijski, kmetijski: bombaž, volna, kaučuk; rude, energetski proizvodi, sladkor, ...

PRIMERI:

- **TRGOVANJE Z ALUMINIJEM**
 - Pomembna je kvaliteta: čistost min 99,7%
 - Količina: 1 Lot = 25 ton
- **TRGOVANJE Z ZLATOM**
 - Standardizirana količina: 1 unča = 31,1 g zlata
- **NAFTA**
 - Standardna količina: sodček 158,97 litrov
 - Standardna vrsta

KJE SO BLAGOVNE BORZE? Pariz, Nemčija, Budimpešta, NY, Chicago, London, ...

*denar se je pojavil z razvojem trgovine oziroma menjave

*z razvojem denarja se je menjava razdelila na nakup in prodajo to je blagovna menjava

*banke ustvarijo prihodke s provizijami in obrestmi

BORZA VREDNOSTNIH PAPIRJEV

Sklepajo se posli z VP: delnicami, obveznicami

- Posle sklepajo **BORZNI POSREDNIKI**, ki so zaposleni pri članu borze – poslovni banki ali BPH; če želiš skleniti posel ga ne moreš sam

BORZNO POSREDNIŠKA HIŠA

- BPH je d.d. ali d.o.o., ki je ustanovljena za opravljanje poslov z VP.
- Rabi dovoljenje **AGENCIJE ZA TRG VP** -> nadzira njihovo poslovanje; nadzirajo borzo in banke
- Ima zaposlene borzne posrednike.

Najpomembnejše svetovne borze:

- NY Stock Exchange, Frankfurt Stock Exchange, NASDAQ, London Stock Exchange, Hong Kong Exchange

OBVEZNICA; dolžniški, upniški VP

- Je VP, ki jo ima **IZDAJATELJ**(povpraševalec) in jo izda. Kupci jih kupijo (ponudniki. Izdajatelj jamči, da bo točno določen denar vrnil + obresti (določene vnaprej); pri tem tudi določita čas (OB ZAPADLOSTI VPRAČILA); več kot 1 leto.
- Izdajatelj je kreditojemalec; ki nujno rabi denar.
- Izdajatelji so najpogosteje: DRŽAVA, POSLOVNE BANKE in včasih še PODJETJA za financiranje svojih projektov.
- Obresti so nagrada za tveganje.
- Je dolžniški – upniški VP in je dolgoročno finančno sredstvo (več kot 1 leto)
- PRIMARNI TRG : je izdaja VP (izdajatelj proda prvemu kupcu = PRVA PRODAJA)
- SEKUNDARNI TRG: kasneje trgovanje (kupec proda naprej. Pri tem gre do BORZNEGA POSREDNIKA).

VREDNOST OBVEZNIC v %

- **Nominalna ali izhodiščna**, ki jo ima obveznica ob izdaji;

***kotiranje pomeni prodajanje**

Obveznica kotira v % od nominalne vrednosti.

- **Tržna vrednost** je lahko od 100% višja (110%) ali nižja (95%). Bolj ko je izdajatelj zanesljiv, nižji je donos, bolj kot je izdajatelj tvegan, večji je pribitek; vsak dan drugačna cena, odvisno od tveganj.
- *zakladna menica =(podobno) obveznica le da ima čas zapadlosti do 1 leta.
- **KDO KUPUJE OBVEZNICE?** Tisti, ki ima odvečen denar, poleg tega pa dobi še obresti (6% obresti).
- Če je izdajatelj tvegana oseba so obresti višje.

DELNICA je lastniški VP.

*kupec delnice postane solastnik podjetja d.d. in pridobi določene pravice.

Delnice izdajajo samo delniške družbe, ko rabijo kapital; lahko :

- Ob ustanovitvi ali ko
- Potrebujemo svež kapital; izdajanje novih delnic -> dokapitalizacija (želijo lastni kapital povečati)

AKTIVA	B S	PASIVA
SREDSTVA		LK – DELNICE
		TK – OBVEZNOSTI

- PRIMARNI TRG VP – prva izdaja VP
- SEKUNDARNI TRG VP – delnice so že izdane in si jih osebe med sabo prodajajo; večinoma na BORZI

Delnice kupi kdorkoli. Namen? DA DOBI VEČ.

Ali bo kdaj dobil vrnjen denar? ČE JO PRODA.

Od česa je odvisen tečaj delnice?

- Uspešnost podjetja + politika rezerv (dobiček v rezerve)
 - o Višje so rezerve bolj stabilno in varno je podjetje

- Razmer na finančnih trgih oz. razmer v gospodarstvu po svetu
- + tudi političnih razmer
- Politika rezerve (večje rezerve, manjša tveganja)
- Datum, kdaj bo podjetje izdalo dividende; na točno določen dan so vredne največ; proti datumu izdaje dividend vrednost narašča

*dividenda – del dobička; udeležba pri dobičku; delničarji dobijo dividendo

DELNICA KOTIRA/SE PRODAJA V EUR!

PRAVICE DELNIČARJEV ; skupščina + vsi delničarji

- Odločajo o odločitvah
- SKUPŠČINA odloča glavne odločitve
- Delničarji želijo zaslužiti, uprava pa po navadi vlagati v razvoj
- STRATEŠKI LASTNIKI – delničarji v skupščini želijo vlagati v podjetje
- DIVIDENDE; 2 pogoja za izplačilo
 - o Podjetje dela z dobičkom
 - o Če bodo lastniki sploh izdali dividende
- Pravica do prednostnega nakupa novih delnic v primeru dokapitalizacije
- Če se želi podjetje dokapitalizirati imajo pravico kupiti stari delničarji, da vložijo denar v nove delnice, da ohranijo svoj položaj.
- Pravica dobiti informacijo o poslovanju podjetja

DONOS

- Pri obveznici so obresti; v naprej znano + kapitalski dobiček
- Delnica – dividenda + če prodamo - vrednost delnice + kapitalski dobiček če ga ustvarimo (če prodamo za več denarja)
- Pri obveznici je zagotovljeno vračilo glavnice.

VLOGE:

- Delnica ; solastnik
- Obveznica; upnik

Lahko jih prodamo na borzi; morajo biti povpraševalci

LJUBLJANSKA BORZA VP

- Edina borza v Sloveniji

ZGODOVINA:

- 1924; trgovanje z blagom, valutami in VP
 - o Po 2 sv. Vojni ukinjena
- 1989; ponovno ustanovljena
- Prvi borzni sestanek 29.3.1990
- PARKET 2X TEDENSKO; v eni dvorani, kjer je bil parket, v živo -> žargon
- 93 -> BIS -> Borzni informacijski sistem
- Nadgradnja BTS -> Borzni trgovalni sistem (vsak dan; 09:30-13:00)
 - o Trgovanje preko računalnikov

LB DANES:

- Osnovni kapital 1,4 mio €
- Je d.d.
- Od leta 2008 je večinski 81% lastnik Dunajska borza
- Nova napredna tehnologija, ki je olajšala sklepanje poslov

CEE STOCK EXCHANGE GROUP je največji igravec med borzami srednje in vzhodne Evrope.

Lastnik:

- 100% Dunajske borze
- 91% Lj. Borze
- 50% Borze v Budimpešti
- 92% Borza v Pragi

VP je likviden takrat, ko ga lahko prodam.

Ene borze so bolj likvidne, veliko kupcev!

Na LB je:

- 16 zaposlenih (dec. 2012) -> ne sklepajo poslov! Imajo pa pravico posredovati pri nakupu in prodaji VP
- Posle sklepa samo borzni trgovelec (posrednik-licenco dobi pri Agenciji za trg VP) zaposlen pri članu borze
 - o Člani borze:
 - Borzno posredniške hiše/družbe
 - Poslovne banke
 - Obe morajo imeti dovoljenje

Naloge borze:

1. **Organizira povezovanje med ponudbo in povpraševanjem**
 - a. Zagotavlja pogoje za trgovanje
 - b. Nekoč na parketu
 - c. BIS IN BTS
 - d. Od 2010 preko XETRE – mednarodnega borznega trgovalnega sistema (18 evropskih držav in Srednji V)
2. **Dnevna objava podatkov**
 - a. Zagotavlja informacije o ponudbi in povpraševanju
 - b. Objava borzne tečajnice ob koncu trgovanja na spletu; časopisih -> naslednji dan
 - c. Izračunava indeks SBI TOP -> najboljše/najbolj likvidne delnice ; Slo. Borzni indeksž
 - i. Pove nam koliko so se v povprečju spremenili tečaji/vrednosti delnic v enem dnevu; v Slo. Se izračunava samo delniški indeks
3. **Skrb za pregledno poslovanje**
 - a. Vsi, ki kupujejo in prodajajo imajo dostop do informacij.
 - b. Vsi izdajatelji (podjetja) VP morajo pregledno poslovati
 - i. Podjetja, čigar delnice kotirajo na brozi
 - c. Javna objava podatkov o pomembnih dogodkih v podjetjih
 - d. Možni ukrep (če podjetja ne dajo informacij): prekinitev borznega trgovanja z VP dokler izdajatelji vsem udeležencem na trgu ne zagotovijo vseh informacij
 - i. Tudi, če se podjetje prodaja se začasno prekine!
 - e. Prepoved zlorabe insiderskih informacij (notranjih)
4. **Druge storitve borze:**
 - a. Izdajateljem in borznim članom ponuja:
 - i. Izobraževanje
 - ii. Pomoč pri obveščanju delničarjev
 - iii. Pomoč pri dokapitalizaciji; povečanje kapitala d.d.
 - iv. Pomoč pri združevanju delnic; pospešit prodajo VP -> CENEJE
 - v. Zmanjševanje kapitala; zaradi bilance stanja; knjigovodska sanacija

*delnice: Petrol 215€, Krka 56€ (so spremenili 1 delnico v 10 delnic; so bile cenejše, ker za 500€ delnice nemoreš kupiti -> predrago)

Zakladne menice – kratkoročno

BORZNA TEČAJNICA – TRŽNI SEGMENTI NA LJUBLJANSKI BORZI

TRG DELNIC	TRG OBVEZNIC	TRG STRUKTURIRANIH PRODUKTOV
Prva kotacija	Obveznice	Delnice investicijskih družb

Standardna kotacija	Zakladne menice	Investicijski kuponi
Vstopna kotacija		Certifikati
		Nakupni boni
		Pravice

- **PRVA KOTACIJA** – najboljša podjetja v SLO (borza določi kriterije za vstop podjetij v prvo kotacijo; BLUE CHIP INDEKS)
 - o Trenutno jih je 10
- **STANDARDNA KOTACIJA** – povprečna
- **VSTOPNA KOTACIJA** – najmanj likvidni/vredni VP; novi papirji; mlada podjetja

VSEBINA BORZNE TEČAJNICE

- VP; kratica VP
- Izdajatelj – firma/ime
- ISIN koda
- Način trgovanja (N-normalno, A-avkcijsko)
- Zaključni tečaj; tečaj ob zaključku trgovanja (ob zaprtju borze), je cena te delnice na dan, kasneje borza zaprla
- % SPREMEMBE; koliko se je spremenila cena/tečaj glede na prejšnji dan
- DATUM ZADNJEGA TEČAJA; kdaj je bil nazadnje sklenjen posel
- ODPIRALNI TEČAJ; vrednosti delnice ob zaprtju borze; včerajšnji zaključni
- MAX; maksimalni tečaj dneva
- MIN; minimalni tečaj v tistem/temu dnevu – najnižja cena delnice
- PROMET V 1000€; za koliko 1000€ je sklenilo poslov
- PROMET V LOTIH; paket
- ŠTEVILO POSLOV; koliko št. posameznih poslov je bilo opravljenih z delnico

*denominacija – zmanjšanje vrednosti delnic/tečaja -> 206/10 – vsak imetnik bi imel 10x več papirjev

*prazna vrstica pomeni, da ni bilo na ta dan nobenega sklenjenega posla – te delnice niso likvidne

Če delnica ne izpolnjuje kotacije pade v nižjo stopnjo kotacije.

Borzni indeks na LB – Blue Chip Indeks

- Prikazuje gibanje vrednosti 5-10 (najboljših) delnic
 - o Borza določi kriterije, da je delnica lahko vključena v SBI TOP (SBI TOP izračunava borza)
- Na 6 mesecev revizija pogojev; ali še izpolnjujejo pogoje?, če ne -> IZKLJUČIJO, če kakšen papir na novo izpolnjuje pogoje ga vključijo
- Trenutno so VP iz prve kotacije brez Interevropo in Luke Koper

Gibanje indeksa SBI TOP v zadnjem letu sep.10-sep.11 je padel!

KDD d.d.

Kliriško depotna družba

- Vodi podatke o lastnikih VP – evidenco
- ZGODOVINA: VP dejansko papir; materializiran VP
- INDOSAMENT – prodaja/prenos lastništva VP

SESTAVNI DELI VP:

- **PLAŠČ**; kdo je papir izdal, nominalna vrednost, datum izdaje in kdaj VP zapade v plačilo, ... zadaj plašča -> indasamenti
- **KUPONSKA POLA** – kupončki; pravice; s kuponom je lahko imetnik prišel k izdajatelju, da mu plača npr. obresti (obveznica), dividende (delnica)

NEPREGLEDNO!

Danes za d.d. VP vodi KDD. Podatke dobi iz borze.

KDD moraš napisati oz. pisno poslati prošnjo za izpis koliko VP imamo v lasti. NI JAVNO za fizične osebe.

*privatizacija-privatizira/denacionalizacija-vrne/nacionalizacija-vzame

Lastninski certifikat – to so dobili, ko je država privatizirala VP; ta certifikat si lahko zamenjal za VP (delnice).

*veliko ljudi ima delnice iz starih časov!

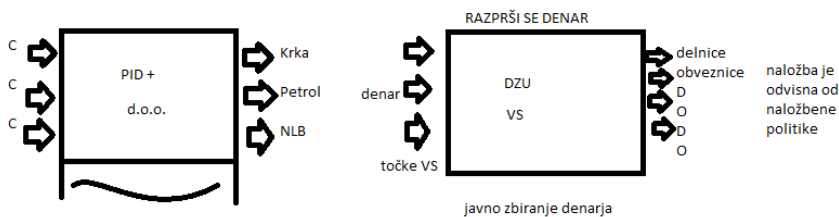
KDD – Centralna Kliriška depotna družba d.d.

- Vodi evidenco – centralni register lastnikov VP
- Izdajo izpise vsem lastnikom VP – potrdila o lastništvu VP
- V primeru dedovanja preknjiži lastništvo.
- Skrbi za poravnavo obveznosti med kupcem in prodajalcem VP.
- DNEVNO SODELUJE Z BORZO – dnevni podatki o nakupih/prodaji VP

VZAJEMNI SKLAD

PID – pooblaščen investicijska družba – zbirali so certifikate; d.o.o.

- Alternativa temu, da nisi dal certifikat neposredno v podjetja
- + **RAZPRŠENO TVEGANJE**
- Sprejemajo denar od ponudnikov; mi, starši , ...

PORTFELJ: je zbirka; vse moje

DZU: družba za upravljanje: je d.o.o., ki opravlja z vzajemnimi skladi

NALOŽBENE POLITIKE VS

- Po regiji: globalni, razviti trgi, trgi v razvoju
- Po sektorjih: energetika, surovine, potrošne dobrine, zdravstvo, finance, IKTI telekomuniciranje
- Po tipih: delniški, mešani, denarni, indeksni, obvezniški, ..

TRŽNI DELEŽ DZU

- Alta Skladi -> 18 skladov 15,4%
- Triglav DZU -> 10 skladov (število VS) 22% (tržni delež)

FINANČNE USTANOVE:

- Poslovne banke
- BSLO
- Centralna BSLO & ECB
- Borza VP
- Borzno posredniška hiša
- Agencija za trg VP
- LJ borza VP
- KDD d.d.
- Vzajemni skladi
- DZU
- Zavarovalnice

ZAVAROVALNICE

- Gospodarska dejavnost: odvijajo se v podjetjih, cilj -> dobiček
- Najmanjša celica v gospodarstvu: podjetje/družba/podjetnik
- Osnovni cilj: dobiček
- *družba, ki opravlja pridobitno dejavnost (pričakuješ dobiček)
- Zavarovalnice se ukvarjajo z gospodarsko dejavnostjo. So d.d.
- Ponujajo storitve in prevzemajo tveganja (ko se zavarujemo prenesemo tveganje na zavarovalnice). Ko se zgodi škodni dogodek nudijo storitve; odškodnina.
- Zavarovalnice v obliki premij prejmejo manjše količine denarja od mase ljudi.

ODŠKODNINE < PREMIJE

- Zavarovalnica ta denar nalaga/vlaga v različne naložbe(podjetja, obveznice, delnice, ...)
- Poslovni prihodki – premije in finančni prihodki – finančne naložbe.
- *dokapitalizacija – povečanje kapitala (svež kapital)
- PRIMARNE G. DEJ. – iz narave; gozdarstvo, ribištvo
- SEKUDARNE G. DEJ. – proizvodnja
- TERCIARNE – storitve

Negosp. Dej. -> NI DOBIIČKA

- Šola; javna ustanova/ZAVOD (pravno org. oblika)
- Zavodi

*socialno podjetje -> pomagat družbi (brezdomcem službo-> imajo plačo)

NALOŽBE

- Delnice
- Obveznice
- Vezan denar/varčevanje
- Zlato
- Stvarna naložba (oddajanje stanovanja)

Stvarne naložbe .. naložbe v stvari

- Premičnine (zlato, starine, ure, umetnine, knjige)
- Nepremičnine(stanovanje, zemljišče, gozd, ...)

Finančne naložbe:

- Delnice
- Obveznice
- Vezan denar/varčevanje -> bančne naložbe
- Skladi – vzajemni skladi
- Nekatere oblike zavarovanj (življensko zavarovanje)

PRAVILA/LASTNOSTI NALOŽB -> NAČELA

Nobena naložba ni idealna, pri vsaki se je treba odločati!

1. **Načelo likvidnosti;** lahko jo prodaš – spraviš v gotovino v čim krajšem času

Nepremičnine so manj likvidne; potrebno je veliko časa za prodajo!

Kaj je bolj likvidno? Delnica/obveznica -> delnica! V prvi kotaciji

2. **Načelo varnosti;** neboš izgubil, kar si notri naložbu; nekakšna garancija!

kje podjetja dobijo garancije? Država!

3. **Donosnost oz. rentabilnost;** nek dodatni del (obresti, ..) -> rezultat primerjamo z vložkom PLUS=DONOS

4. **Mobilnost**; kaj lahko premikamo? (nepremičnin ne moremo premikati); običajno je bolj varna naložba majn donosna
5. **Načelo varnosti v času inflacije**; sprašujemo ali naložba v času inflacije ohranja svojo vrednost

- Denar na banki izgublja vrednost
- Finančne naložbe/vezave na denar -> manj varne
- Stvarne naložbe (delnice, obveznice); »kar lahko primeš«, v času inflacije bolj varne, niso direktno vezane na denar

NALOŽBENA PIRAMIDA

	3. ŠPEKULACIJE ; zelo tvegane naložbe, lahko veliko prinese in odnese	
	2. DONOS v drugo; vložimo v donosne stvari, ko imamo še več viška denarja	
1. LIKVIDNOST NALOŽBE ; če rabiš denar, ga boš lahko dobil nazaj; odvečen denar naložimo v varne stvari! (na varčevalni račun -> primer; maš REZERVO)		

NALOŽBE V BANKE

- Bančne vloge
 - o Vloge na vpogled; - 0,01% obresti; SAMO TRR JE LIKVIDEN; ostalo čez določen čas; najmanj donosna je naložba
 - o Depoziti; vezane vloge; - 0,35% (lani – 1,5%)
- Varčevalni račun (od 1,7%, lani 0,35%)
- Rentna varčevanja (2,26%)
- Namenska varčevanja (1,3%); za stanovanje, avto, hišo, ..

RENTNO VARČEVANJE

- Od 5-30 let
- Min. 20€ / mesec
- Enkratni polog najmanj 1250€
- 6 mesečna spremenljiva obrestna mera (6 mesečni EURIBOR + pribitek 1,9%) = 0,396+1,9 = 2,25% -> trenutno
- Letni pripis obresti
- Izplačilo : enkratno, mesečna renta, .. KAKOR ŽELIŠ
- + varna naložba (zadaj stoji država z jamstvom do 100 000 €)

*ni likvidno

- +zagotovljene obresti
- +višje obresti kot TRR
- +ni stroškov; kot so pri vzajemnih skladih

*donos so obresti

- +mesečni znesek prilagajaš svojim zmožnostim
- +najem ugodnejšega kredita; ker pri njih varčuješ ti dajo cenejši kredit
- +zastava sredstev za premostitveni kredit

V tem trenutku do naslednjega meseca imaš finančne težave, veš pa da dobiš neki denarja v prihodnosti

*ta denar, ki ga varčuješ zastaviš za premostitveni kredit

- +izplačilo do trem osebam (3 osebe, ki dobijo denar)

Kako banki dokažeš da boš vrnil denar?

- Redna služba
- Zastava, hipoteka; zastavimo sredstva iz trenutnega varčevanja
- Porok
- Prekinitev po 2h letih
- Izplačilo po 24 mesecih po prekinitvi

Bančne obresti so OBDAVČENE, če so v enem koledarskem letu višje od 1000€. Davek je 25%.

1100€ obresti -> 100 obdavčenih z 25%

*optimiranje davkov

BANČNE NALOŽBE

- A. Naložbe v delnice
- B. Naložbe v obveznice
- C. Naložbe v vzajemne sklade

Delnice/obveznice kupujemo v **komadih** (1 delnica; 1 obveznica)

Vzajemne sklade pa v **točkah**

A. Naložbe v delnice

- VARNOST

- o Tvegana naložba; zaradi propada podjetij -> razmer na trgu

- DONOS

- o Donos je zaradi tveganja po navadi višji; ampak lahko vseeno izgubimo vse
- o Donos = dividenda + kapitalski dobiček-> obdavčeno (če delnico prodamo za več, kolikor smo zanjo plačali)
- o Na dolgi rok je donosna naložba; če vlagamo denar, ki ga ne potrebujemo
 - Na dolgi rok je donos v povprečju višji, kot pri obveznicah

- LIKVIDNOST

- o Delnice v prvi kotaciji so likvidne
- o Odvisno od kvalitete podjetja/uspešnosti (se vidi v borzni tečajnici)

*v SLO so najbolj prodajane delnice od Krke

- PRAVICE

- o Solastnik – odločanje; lastninska pravica
- o Dividende
- o Kako se bo dobiček razdelil?
- o Prednostni nakup delnic ob dokapitalizaciji
- o Lahko jo proda; če je likvidna

*LIKVIDACIJA PODJETJA -> zaprtje

1. poravnat vse obveznosti

2. vse zaloge, prostore, .. -> prodat

3. kar ostane si razdelijo (odv. od št. Delnic)

Pri likvidaciji ni nujno, da delničar dobi, kar je vložil.

Če ne gre ves denar za obveznosti dobi vsak delničar svoj delež.

LASTNI KAPITAL POVEČAT? -> kapitalski dobiček

B. Naložbe v obveznice

- VARNOST

- o Varna

- DONOS

- o Zagotavlja donos
- o Je v naprej znan in siguren

*izda jo tisti, ki NIMA denarja

Če podjetje izda delnice -> LK se poveča + ni treba vrnat

Obveznice(jih lahko primerjamo z kreditom)-> TRR + TUJ KAPITAL/obveznosti + & MORE vrnat

Je bolj varna od delnice; denar se more vrnat!

Najpogostejši izdajatelji: banke, država, redkeje podjetja (more imeti posebno dovoljenje od države).

STEČAJ:

- Obveznica -> imajo prednosti; tudi ob primeru stečaja podjetja se prvo poravnajo obveznosti
- Delnica -> denar se redkeje dobi nazaj ali pa se sploh nedobi

Zakaj so bančne/državne obveznice bolj varne? Ker pride redkeje do stečaja/bankrota.

*stečaj banke-> nemir na finančnem trgu

Če bi vsi šli dvignat denar -> najverjetneje propad bančnega sistema

- PRAVICE

- o Ni posebnih pravic
- o Izdajatelja terjamo ob zapadlosti -> VRNJEN DENAR
- o Pravica do OBRESTI
- o Lahko jo prodamo na BORZI; če je likvidna/nekdo bi jo kupil

- **LIKVIDNOSTI**
 - o Niso likvidne

*zakladne menice so kratkoročne; drugače je vse isto kot pri obveznicah

C. Naložbe v vzajemne sklade

- **DONOSNOST**
 - o Odvisno od naložbene politike sklada oz. kam bo sklad dal ta denar?
 - Delniški
 - Obveznostni
 - Mešani
 - o Donos se izrazi v višanju vrednosti točke – enote VS (opazujemo točke VS)
 - o Donos ni zagotovljen -> SLABOST

*tvegana naložba -> ni nujno, da dobimo kar smo vložili

*geografski kriterij

-po regiji; svetovno po celem svetu; ..

*dejavnosti, ki se širijo? Nafta, prekratim zlato, internet, telekomunikacije, ..

Gradbeništvu – trenutno ni donosno

- **VARNOST**
 - o Je odvisna od naložbene politike sklada; več kot je različnih naložb VS, manjše je tveganje
 - o Zaradi razpršenosti je naložba bolj varna, saj se tveganje porazdeli na več izdajateljev -> PREDNOST

*VS upravljajo strokovnjaki z ustreznim znanjem -> PREDNOST

*vlagatelji nimajo vpliva na naložbeno politiko sklada, čeprav je solastnik premoženja -> SLABOST

*bolj varen -> tisti, ki vlaga samo v obveznice!

- **LIKVIDNOST**
 - o Točke (enote premoženja) VS se lahko prodajajo vsak trenutek pri banki, zavarovalnici, BPH, preko telefona, spleta, ...
 - o SO LIKVIDNI! Vedno lahko prodaš!
 - o Bolj likvidno od delnice in obveznice

Top skladi letos:

- Triglav 30%/leto (tip – delniški, globalno, sektor – manjša podjetja)

Lestvica 1(manj tvegana naložba) 2 3 4 5 6 7(tvegana naložba)

- Triglav spada v 6

- **STROŠKI**
 - o Vstopna provizija; pri nakupu točk od 0-5%
 - o Izstopna; pri prodaji točk od 0-3%
- **SLABOST**
 - o Opuščanje vsaj ene provizije; vstopne ali izstopne

*cena denarja = OBRESTI, ki so NIZKE -> na bankah

*na VS so obresti VIŠJE!

- veliko število skladov otežuje odločitev kam vložiti denar

- skladi niso zavarovani – nevarnost izgube premoženja!

OBDAVČENJE VREDNOSTNIH PAPIRJEV

Donos vrednostnih papirjev:

- Obveznica – obresti + kapitalski dobiček – stroški
- Delnica – dividenda

*bančne; če jih maš več kot 1000% -> so obdavčene

1. OBDAVČENJE OBRESTI OD OBVEZNIC
 - a. Davčna osnova od prejete obresti
 - b. 25% davčna stopnja (dohodnina)
 - c. Davčni zavezanec vloži napoved za plačilo davka
2. OBDAVČENJE DIVIDEND
 - a. Davčna osnova je dividenda
 - b. Davčna stopnja je 25%; za vse enako!
 - c. Davek plača izplačevalec dividende
 - d. Imetnik dobi nakazan neto dohodek
3. OBDAVČENJE KAPITALSKEGA DOBIČKA
 - a. Imetnik finančnega kapitala oz. vrednostnih papirjev plača davek ob odsvojitvi (prodaja, darilo, zamenjava)
 - b. Davčna osnova je dobiček iz kapitala, če je pa vrednostni papir – ne

- c. Upoštevani so normirani (1%) stroški
 - i. 25 % dohodnine -> 1 leto do 5
 - ii. 15% -> po 5-ih letih do 10
 - iii. 10% -> po 10-ih letih do 15
 - iv. 5% -> po 15-ih letih
 - v. Ni davka -> po 20-ih letih

ZAVAROVANJA

- **Osebna**
INDIVIDUALNO ZAV. (sklene ga posameznik -> prostovoljno) ; avtomob. -> obvezno
- **Premoženjska**
- **Socialno zavarovanje**

RAZLIKE:

- **Socialno zavarovanje**
 - o Obvezno
 - o Za delavce
 - o Zdravniška pomoč
 - o PIZ – pokojninsko in invalidsko zavarovanje (od plače 22,1 – v breme delavca & 16,1 v breme delodajalca -> PRISPEVKI)
 - o Takoj oz. v 8-ih dneh mora delodajalec takoj delavca prijaviti v socialno zavarovanje
- Določen znesek plačujemo in tveganja prenesemo na drugo osebo
 - o Denar od prispevka gre v državno, pokojninsko in zdravstveno blagajno in se tekoče porabi za tekoče pokojnine
- Razlika med delavci in upokojenci -> upokojencev je več
 - o Včasih je bil 1 na 5 delavcev; danes = 1/2
- - v blagajni pokrije država in so pokojnine izplačane tudi, če država nima denarja; čene se pa zadolži

STORITVE

- Zdravstvene, pokojninske, ..
- Za vse zavarovalnice so enake

ZDRAVSTVENA KOŠARICA

- Paket storitev, ki jih dobimo, če smo zdravstveno zavarovani
- Zagotavlja jo država
- Za stvari, ki niso v košarici se lahko prostovoljno zavarujemo

*ne plačujejo vsi enako; odv. od plače -> drugače je enak %

- **Individualno zavarovanje**
 - o Avtomobilsko; če škodo povzročiš drugemu – zato je obvezno
 - o Premija & odvisno od tveganj & storitev
 - o Več stvari – več tveganj
 - o V primeru škodnega dogodka krije škodo; odškodnina
 - o Pobere manj premij, kolikor je škod/odškodnin
 - o Lahko zviša premije

Kot individualna zavarovanja poznamo:

- Premoženjska zavarovanja
 - o Zavarujemo stvari
 - Premičnine
 - Nepremičnine
- Osebna zavarovanja (niso naložbe)
 - o Točno določena oseba/posameznik
 - Nezgodno ; če padeš
 - Življenjsko
 - Pokojninsko

Ko nastane škoda je zavarovalnica dolžna dati odškodnino; če si to zavaroval

POKOJNINSKO ZAVAROVANJE

3 stebri

- 1 steber
 - o PIZ 22,1%&16,1%
 - Pokojninsko in invalidsko zavarovanje
 - OBVEZNO
 - Iz plače
- 2 steber

- o Dodatno zavarovanje
- o Redek posam. Plačuje tu not
- o Te zneske lahko uveljavljamo kot dodatno dohodninsko olajšavo
- o Delodajalec prostovoljno plačujejo delavcem
- o Prostovoljno
- o Šolstvo oz. javni sektor plačujejo namesto povišanja plače
- o SLABOST -> slabi donosi; ne zaslužiš oz. se ne splača!
- o 10 let najmanjše obdobje za vlaganje potem večina denar dvigne
- 3 steber
 - o Dodatno pokojninsko prostovoljno zavarovanje
 - o Posameznik lahko sklene prostovoljno, samostojno pri zavarovalnicah
 - o Določeno obdobje plačuje določeno premijo
 - o Zavarovalnica po pretečenem obdobju izplača
 - o Znesek oz. minimalna vsota – znana vnaprej
 - o Na to vpliva starost, delovna doba
 - o Če oseba prej umre – izplačilo dobijo dediči
 - o Datum izplačila ni nujno enak datumu upokojitve; je vnaprej določen
 - o Dolgoročno zavarovanje – najmanj 10 let

ŽIVLJENSKO ZAVAROVANJE za določeno obdobje oz. za doživetje ali za primer smrti (potomci dobijo)

- Ne pomeni nujno primera smrti
- Vnaprej znan donos(je siguren)/zav. vsota
- Ni likvidna naložba! – če je zavarovanje sklenjeno za 10 let ali več NI OBDAVČENO!

NALOŽBENO ZAVAROVANJE

- Plačujemo redne premije, ki jih zavarovalnica vlaga v vzajemne sklade.
- Donos ni znan, niti ni siguren.
- Ob sklenitvi lahko posameznik izbere sklad (delniški, obvezniški, ...)

ZAVAROVALNICA

- Zagotavlja varnost
- Samo delniška družba
- Zavarovalne premije so njeni prihodki
- Donose vlaga v naložbe
- Nekatera osebna zavarovanja so oblike naložb
- Zavarovalnice so pomemben vlagatelj na finančnem trgu saj vlagajo predvsem v delnice in obveznice

Življenjsko zavarovanje

- Za primer smrti
- Smiselno je za primer smrti, če ima zavarovanec kredite
 - o Če en umre bo drug dobil to vsoto denarja in lahko plača kredite (recimo dedič)
- Marsikatera banka zahteva da se življenjsko zavaruješ če hočeš kredit
- Poznamo življenjsko zavarovanje:
 - o **Kombinirano z varčevanjem -> DOŽIVETJE** (*dobesedno – če zavarovanec preživi dogovorjeno dobo*) (npr. po 10-ih letih – v naprej znan donos oz. zavarovalna vsota ko poteče določeno število let) – **KLASIČNO**
 - **Varno!**
 - o **NALOŽBENO** – ni zagotovljen donos (združeno življenjsko zavarovanje + varčevanje, ki je vezano na izbrane vzajemne sklade)
 - Tvegano!
 - Ni likvidno
 - MOŽEN je večji donos

Najbolj donosni skladi:

1. Delniški
2. Obvezniki
3. Mešani
4. Denarni
5. ...

RENTNO ZAVAROVANJE

- Plača se enkratna premija ali pa se plačuje vsak mesec (obročna vplačila)
- Zagotovi se doživljenska renta (ali renta za določeno minimalno obdobje npr. 10 let)
- Je naložba, nelikvidna
- Donos je v naprej znan

OBDAVČENJE ZAVAROVANJ

- 6,5% davek na zavarovalne vsote
- 20% dohodnina (od morebitne razlike med izplačanimi in vplačanimi sredstvi zavarovanca)

DAVEK SE NE PLAČA:

- Za zavarovanje sklenjeno za najmanj 10 let
- Ali če je sklenitelj zavarovanja in upravičenec ista oseba

Zavarovalne in bančne naložbe so FINANČNE NALOŽBE.

Nezgodno zavarovanje NI naložba (tudi zdravstveno ni)

POKOJNINSKO je naložba.

STVARNE NALOŽBE

- Naložbe v premičnine
- Naložbe v nepremičnine

NALOŽBE? KAM, KOLIKO, KAKO

A: NALOŽBE V PREMIČNINE

- Plemenite kovine; zlato, srebro, dragi kamni
- Industrijske kovine; jeklo, aluminij
 - o Plemenite kovine&industrijske kovine -> vrednost je ODVISNO OD RAZMER NA TRGU/ponudba&povpraševanje
- Znamke, starine, umetniška dela, .. (z leti pridobivajo na vrednosti)

V zgodovini se je izkazalo zlato kot dober hranilec vrednosti tudi v času finančnih zlomov in propadanja valut.

ZLATO V ČASU KRIZE

- **Varna naložba**
- Priporoča se vsaj nekaj zlata v portfelju (portfelj – zbirka mojih naložb) vsakega modrega vlagatelja

*za naložbe velja, da je boljše da so čimbolj razpršene!

- Splošno pravilo za minimalno tveganje: **5-15% naložb v zlato**

OBLIKE ZLATA:

- Palice, ploščice
- Glede na način proizvodnje;
 - o palica direktno vlita iz modula v katerega se vlije taljeno zlato (je groba, ni polirana) in
 - o Palica izrezana iz večje zlate plošče glede na naročilo (gladka površina)
- Kovanci različnih mas
- Nakit
- Nefizično zlato (VS vezani na zlato, primer ALFA GOLD)

Zlati izdelki morajo biti USTREZNO OZNAČENI!

- Žig licenčnega laboratorija
- Vsaka kovnica ima svoj žig
- Serijska številka palice
- Potrdilo o skladnosti

NALOŽBE V ZLATO

- **Merska enota zlata**

- o 1 unča (pove koliko g zlata je) = 31 g
- **Čistost zlata – ni treba vedet**
 - o Karati delež zlata
 - o 24 99,99%
 - o 18 75%
 - o 14 58,30%
 - o 12 50% - nakit
- **Vrednost; 2011**
 - o Se spreminja glede na tržno ceno
 - o V letu 2013 je padla
- **Uporaba zlata:**
 - o Naložba – veliko povpraševanja
 - o Zobozdravstvo
 - o Elektronika – dober prevodnik toplote, elektrike
 - 150 000 t zlata je na svetu (to je težko kakor lj nebotičnik)
 - Omejena količina!
- **Ponudba zlata**
 - o 60% izkop zlata (2500t/leto, največ Kitajska, ZDA, J. Afrika)
 - o 26% reciklirano zlato
 - o 14% iz centralnih bank (ECB proda zlato, to pomeni, da vzame denar)

NALOŽBE V NEPREMIČNINE

Vrste:

- Stanovanjske – hiše, stanovanjska zemljišča
- Poslovne – hoteli, pisarne
- Industrijske – tovarne
- Kmetijske – kmetije
- Javne – šole, pokopališča

Prednosti:

- Lastniški ponos
- Osebni nadzor
- Donos (tista, ki jo neuporabljam za osebno rabo)
- Ohranjanje vrednosti v času inflacije (deflacija – cena košarice -> padanje cen)

Omejenost zemeljske površine! – rast števila prebivalcev
Oportunitetni stroški druge alternative -> najemnina ali kredit

Slabosti:

- Slaba likvidnost – čas, stroški
- Upravljanje – stroški, skrb, vzdrževanje
- Nadzor države – najem, davki, okolje
- Pravna zapletenost – pogodba, prepis, vpis v ZK, dovoljenja za spremembe, ..

PRODAJA FINANČNIH STORITEV – JAVNE FINANCE IN DAVKI

DAVKI

Trg je prostor, kjer se srečujeta povpraševanje in ponudba.

- **Popoln trg** .. veliko povpraševanje in veliko ponudbe in obojni imajo dovolj informacij
- **Nepopoln trg** .. ni dovolj informacij
 - o Vključi se država, ki nepopolno delovanje udeležencev skuša odpraviti – zato rabimo **JAVNE FINANCE**

Zakaj država posega na delovanje trga?

- Država mora postaviti nekakšna pravila igre – zakoni, ustava, ..
- Pravni okvir
- Določi max ceno
- Cene bencina, kmetijstvo (pomembno!), električna energija (moral bi imeti sami svoje vire, je pomembno!)

1. JAVNE DOBRINE/STORITVE

- a. Šola, policisti, zdravstvo, red, varnost
- b. Storitve, ki jih država ponuja – ker jih vsi potrebujemo

Na trgu obstajajo in prinašajo korist posamezniku in državi (DRUŽBENE POTREBE).

Značilnosti javnih dobrin:

- Država jih zagotovi brezplačno
- Dodatni stroški oskrbe posameznikov so 0€
 - o Državo nič ne stane, če imamo novega sošolca
- Oskrba posameznika je družbeno zaželjena

Ali lahko določiš tržno ceno?

KOLIKO BI STALO POSAMEZNIKA?

- Šolanje na srednji šoli
- Obisk zdravnika
- Vojska
- Policija
- Gasilci
- ...

2. ZUNANJI UČINKI POTROŠNJE

- a. Okolje, vsaka potrošnja ni pozitivna! (požrešen avto vpliva na okolje)

Potrošnje so:

- Pozitivne – potrošnja ene osebe prinaša korist njej in drugim osebam
- Negativne – potrošnja ene osebe prinaša korist njej in zmanjšuje korist drugim osebam

Tržni mehanizem sam po sebi ne more zmanjšati količine proizvodnje ali potrošnje dobrin, ki povzročajo negativne zunanje učinke.

Država lahko zmanjša proizvodnjo ali potrošnjo dobrin, ki povzročajo negativne zunanje učinke. (alkohol, cigareti, ..)

Kako to stori?

Obdavci proizvodnjo ali potrošnjo. Primer: trošarine, kajeenje v javnih prostorih, točenje alkohola, ..

3. NEPOPOLNA KONKURENCA

- a. Če se podjetja dogovarjajo – ne tekmujejo – SANKCIJE!
 - i. Primer: elektro podjetje, banke (v istem dnevu so začele zaračunavati isto provizijo ob dvigu gotovine); urad za varstvo konkurence je dokazal kartelno dogovarjanje in banke so morale vrniti provizije!
- b. Na trgu obstajajo monopoli
 - i. Št. Ponudnikov: 1
 - ii. Št. Kupcev: veliko

NARAVNI		LEGALNI
Naravni pogoji za opravljanje dejavnosti (se jih ne da izogniti) primer: premogovnik <-> TEŠ	MONOPOL	Pravne omejitve za opravljanje dejavnosti (včasih TELEKOM) <ul style="list-style-type: none">- Prevelik tržni delež (NLB, Mercator & poslujejo z izgubo!)- Primeri monopolov: Loterija, pošta, letališče, ..
	PROBLEM! – VISOKE CENE	
Dovoljenje od države; npr. če hočeš bit mobilni operater – KONCESIJA; potrebuješ, če želiš uporabljati nekakšen naravni resurs (vir), ki je v pristojnosti države		
REŠITEV:		

- PROTIMONOPOLNA ZAKONODAJA (nepoštena konkurenca)
- LASTNIŠTVO DRŽAVE
DRŽAVNO DOLOČANJE CEN; bencin, znamke, RTV naročnina

4. NEPOPOLNE INFORMACIJE

- a. Če nebi bilo predpisano kakšen je rok izdelka, sestava, .. proizvajalci tega nebi napisali! Zato so predpisi, da obveščajo kupce.
- b. Med podobnimi izdelki so lahko velike razlike v ceni, kakovosti, ..
 - i. Nekateri izdelki so škodljivi!
 - ii. KUPCI NIMAMO POPOLNE INFORMACIJE!
- c. Proizvajalci niso prepričani v kakovost materialov, plačilno sposobnost kupcev, ..
 - i. PRODAJALCI NIMAJO POPOLNIH INFORMACIJ!
- d. **REŠITEV:**
 - i. Predpisi in zakoni, ki urejajo povpraševanje in ponudbo (Zakon o omejevanju uporabe škodljivih izdelkov, prepoved denarnih verig, varstvo potrošnikov, ..)

5. TVEGANJA

- a. Nevarnosti, ki nam pretijo!
- b. Ali lahko podjetja predvidijo tveganja? Morajo imeti izjavo o tveganju! -> PREDPISANO! VSA PODJETJA!
 - i. V tem predpisu morajo predviditi vsa možna tveganja +
 - ii. Kaj boš naredil, da boš ta tveganja zmanjšal
- c. NEGOTOVOST? Tveganja, ki jih nemoreš predvideti
- d. Kaj bo posledica tega, ko bomo ukrepali za zmanjšanje tveganj?
 - i. VARNOST?
 - ii. STROŠKI? -> VIŠANJE CEN!
- e. Tveganje za bolezen -> obvezno zdr. zav. -> za to skrbi država.

PRORAČUN

1. FUNKCIJE DRŽAVE

- a. **JAVNI IZDATKI: za kaj država porabi zbran denar?**
 - i. Preskrba prebivalstva z javnimi dobrinami -> **ALOKACIJSKA ALI RAZPOREDITVENA FUNKCIJA**
 1. Celotno prebivalstvo!!
 - ii. Denarne in druge oblike pomoči -> **PRERAZDELITVENA FUNKCIJA**
 1. Nekateri, ki izpolnjujejo pogoje (štipendije, otroški dodatki, ..)
- b. **ZA KAJ DRŽAVA PORABI DENAR? - ODLOČANJE OZ. POLITIKA**
 - i. **FISKALNA POLITIKA** - sprejemanje odločitev o tem kakšen bo proračun države
 1. Je del ekonomske politike države
 2. Deli se na proračunsko in davčno politiko
 3. Politika pomeni nekakšno odločanje, ki ga ima vsak izmed nas
 - a. Politika je sprejemanje odločitev

Proračun je:

- Temeljni finančni račun države
- Je bilanca države
- Sestavljajo ga:
 - o **JAVNI PRIHODKI**
 - o **JAVNI IZDATKI**
 - državni, občinski proračun, pokojninska, zdravstvena blagajna

Občine so se financirale z nadomestilom oz. davkom o uporabi stavbnega zemljišča, sedaj jim je država to vzela.

URAVNOTEŽENJE PRORAČUNA

JAVNI PRIHODKI > IZDATKI .. presežek proračuna ali FISKALNI SAFICIT

JAVNI PRIHODKI < IZDATKI .. primanjkljaj ali DEFICIT

JAVNI PRIHODKI = IZDATKI .. uravnotežen proračun -> CILJ!

JAVNI PRIHODKI:

- **DAVČNI**
 - o Davki (ne dobiš nazaj), prispevki (tu nekaj dobiš nazaj; npr. zavarovanje, socialna varnost -> dobiš neko pravico)
- **NEDAVČNI**
 - o EU, prodaja lastnine, takse, prodaja premoženja, dobiček javnih podjetij, koncesija, dividende, ..

ŽELENE LASTNOSTI DAVČNEGA SISTEMA:

- **ZANESLJIVOST** - davki znani vnaprej
- **PRAVIČNOST** - vsi plačujemo pravičen delež davkov in prispevkov
- **EKONOMSKA UČINKOVITOST** - davčni sistem ne posega na trg (kaj kupiti/prodati)
- **ENOSTAVNOST** - pobiranje in plačevanje davkov je enostavno in poceni

- **SOLIDARNOST** – vsi plačujemo; koristijo tisti, ki rabijo npr. zdravstvo

SPREJEMANJE PRORAČUNA

1. **Korak – VLADNA STOPNJA** ; vlada pripravi načrt za naslednji 2 leti
2. **Korak – PARLAMENTARNA STOPNJA**; odločanje parlamenta
 - a. Če pa proračun ne bi sprejeli bi se vrnil na vladno stopnjo, kjer bi pripravili novega.

REBALANS PRORAČUNA – med letom je treba proračun spremeniti, saj je premalo prihodkov (iz DDV – manjša potrošnja)

- Lahko se zadolžijo z npr. obveznicami
- Lahko se zvišajo davki – zvišanje DDV 20-22%
- Lahko se zmanjšajo izdatki – odpuščanje javnih zaposlenih, združevanje šol
- ...

PRORAČUNSKI PRIHODKI **2014** – ni treba znat % samo kaj prinese največ v proračun - DDV

DDV	44 %	Pribl. 3 milijarde
TROŠARINE; nafta, cigareti	25 %	Pribl. 1,6 milijarde
DOHODNINE	13 %	Pribl. 870 milijonov
DAVEK OD DOHODKOV PRAVNIH OSEB	6%	Pribl. 400 milijonov

V Sloveniji porabimo 1 milijardo več kot ustvarimo, večino denarja gre za obresti od dolgov (če bi se denar, ki si ga sposojamo porabil za investicije in gospodarstvo potem nebi bilo problemov).

Imamo 8,6 milijarde PRIHODKOV in porabimo 9,6 milijarde. -> PRIMANKLJAJ!

*če bi hoteli poravnati glavnice od dolgov, bi morali ljudem odvzeti pravice; primer: zdravstvo popolnoma plačljivo, kot v ZDA

DAVČNI POJMI

- **DAVČNI ZAVEZANEC** – je fizična ali pravna oseba, ki more po zakonu plačevati davke;
 - o s.p. in vse osebe, ki imajo letnih prihodkov več kot 50 000 € &
 - o pri plačilu dohodnine – AKONTACIJA (vsi zaposleni) -> plačnik davka je delodajalec
- **PLAČNIK DAVKA** – je fizična ali pravna oseba, ki davek dejansko plača
 - o Tisti, ki nakaže na TRR države če ima IZSTOPNEGA DDV več kot VSTOPNEGA

DAVČNI ZAVEZANEC = PLAČNIK -> primer: davek od dohodka pravnih oseb – podjetje plača davek

DAVČNI ZAVEZANEC ≠ plačnik -> primer: akontacija dohodnine – delodajalec plača za delavca

- Akontacija dohodnine – je plačilo davka vnaprej .. če plačamo preveč dobimo nazaj in če premalo moramo doplačati
 - o Primer: davek od dohodka pravnih oseb, akontacija dohodnine od dohodkov iz dela

Primer: Dobil sem letno dohodninsko odločbo in ugotovil, da mi boste dohodnino vrnil, ...?

- Na letni ravni je bila vsota vseh vaših vplačanih akontacij višja od odmerjenega davka.

- **DAVČNA OSNOVA** je vrednost, ki jo množimo z davčno stopnjo, da izračunamo davek.

DAVEK = DAVČNA OSNOVA * DAVČNA STOPNJA

- PRIMER: davek = 100€ * 20% = 20 €

- **DAVČNA OLAJŠAVA** – osnova za izračun davka se zmanjša

- o Posledično plača davčni zavezanec manj davka

- pri dohodnini – DOHODNINSKE OLAJŠAVE

- Upoštevajo status davčnega zavezanca -> STANDARDNE

- o Splošna oseba olajšava – vsi davčni zavezanci

- o Posebna osebna olajšava – davčni zavezanci, ki izpolnijo pogoje -> študent, upokojenec, invalid, vzdrževani družinski člani, ..

- Upoštevajo družbeno koristne izdatke -> NESTANDARDNE

- o Dodatno pokojninsko zavarovanje

- OLAJŠAVE ZA PODJETNIKE 2013

- Olajšave za NALOŽBE (dokazovanje)

- o 1. V R&R – raziskave in razvoj (v olajšavo gre celoten znesek naložbe)

- o 2. Olajšave v ostale naložbe (npr. v opremo) – kot olajšava se lahko uveljavi 40% vloženi sredstev;

- Ne velja za nakup pohištva ali vozil

- + te opreme ne sme prodati 3 leta

- Včasih velja 30% & max 30 000 € v 1 letu.

NAJVIŠJI ZNESEK OLAJŠAVE JE ENAK! DAVČNI OSNOVI. (drugače bi bila negativna)

Davčna osnova v podjetjih je DOBIČEK.

- Če je znesek višji, ga lahko podjetnik koristi v naslednjih 5-ih letih (npr. velika investicija -> 1 mio/40% .. 400 000 € se lahko porazdeli na 5 let).

DAVČNI ZAVEZANCI

- **Fizične osebe** – osebe, ki plačujejo davek od dohodnine, premoženja, prispevki, ..
- **Fizične osebe, ki opravljajo dejavnost** – osebe, ki plačujejo davek od dohodnine oziroma -> davek iz dejavnosti + prispevki (dohodnina iz dejavnosti = davek iz dejavnosti -> to gre iz dobička 1x na leto)
- **Pravne osebe** – osebe, ki plačujejo davek iz dohodka -> na dobiček; 2013 -> 17% davka na dobiček)

*spletna stran DURS -> razdelitev davčnih zavezancev

VRSTE DAVKOV

DDV - Davek na dodano vrednost

- Glavni predpis: Zakon o DDV
- Glavne značilnosti:
 - o Eden od glavnih davkov za polnjenje blagajne
 - o Z DDV je obdavčena končna potrošnja oz. končni potrošnik (dejanski DDV)!
 - o Tudi vmes če so prisotni npr. dobavitelji, tudi oni plačujejo ampak tega DDV nedobijo nazaj!

Poznamo:

- **Vstopni DDV:** ta denar podjetje dobi NAZAJ od države; koliko ga je se vidi na računu (PREJETI RAČUN); račun more biti napisan v skladu z Zakonom o DDV!
 - o Ta, ki nam izda račun more biti zavezanec za DDV -> torej vse osebe, ki imajo letnih prihodkov 50 000 €
 - Tudi drugi se lahko vključijo, če želijo
- **Izstopni DDV:** izdani računi; obveznost do države!

OBRAČUN DDV: 1x mesečno oz. vsake 3 mesece .. primerjanje VSTOPNEGA in IZSTOPNEGA DDV. Razliko plača ali dobi nazaj!

STOPNJA DDV:

- **Splošna** - 22% - velja za vso blago/storitve, ki so predmet DDV
- **Znižana** - 9,5% -> izjeme
 - o Velja za posebej predpisano blago/storitve
 - o Hrana, žive živali, voda, zdravila, prevoz oseb, vstopnice za kulturne prireditve, čiščenje, frizer, rezano cvetje, ..

KAJ JE DDV, KAJ OBDAVČUJE?

Davčni zavezanec je vsaka oseba, ki neodvisno opravlja dejavnost, ne glede na namen ali rezultat opravljanja dejavnosti.

OBDAVČENI PROMET:

- Obveznost obračuna DDV, promet blaga in storitev

NEOBDAVČLJIV PROMET

- Promet blaga in storitev, ki je opravljen zunaj ozemlja SLO (izvoz), katerega vrednost ne dosega praga registracije

OPROŠČEN PROMET

- Zavarovalne storitve
- Bančne transakcije
- Šole, zdravstvene ustanove

PREDMET OBDAVČITVE - VSI 4 POGOJI

1. Davčni zavezanec opravlja promet blaga in storitev
2. V okviru opravljanja svoje ekonomske dejavnosti
3. Na območju republike Slovenije
4. Za plačilo

Oziroma:

Dobava blaga oz. opravljanje storitev, ki jih davčni zavezanec opravi v okviru opravljanja svoje ekonomske dejavnosti na ozemlju Slovenije za plačilo.

KAJ NI PREDMET DDV - NEOBDAVČLJIV

- Ni izpolnjen eden od prejšnjih pogojev
- Odškodnine, zamudne obresti, pogodbeni kazni
- Prenos blaga in pravic na pravnega naslednika ob statusnem preoblikovanju
- Izročitev materiala zaradi predelave, obdelave
- Vračilo blaga v reklamacijskem roku
- Zamenjava blaga v garancijskem roku
- Zamenjava vračljive embalaže
- Donacije (za humanitarne, kulturne, znanstvene, zdravstvene, vzgojno -izobraževalne, športne in religiozne namene)
- Članarine
- Primanjkljaj in izgube zaradi višje sile

IZDAJANJE RAČUNA

- Račun izraža poslovni dogodek,
- služi za plačilo DDV,
- posest računa je pogoj za odbitek vstopnega DDV - posest prejetega računa
- Račun je lahko v papirni ali e-obliki

KOMU NI TREBA IZDATI RAČUNA?

- Kmetom, ki so oproščeni DDV, kadar dobavljajo končnemu potrošniku (stojnice, od vrat do vrat)
- Prodaja vozovnic, žetonov v potniškem prometu
- Znamke v poštnem prometu
- Igre na srečo
- Prodaja iz avtomatov
- Kartice za mobi
- ..

OBVEZNI PODATKI

Račun izdan drugemu davčnemu zavezancu ali pravni osebi, ki ni davčni zavezanec:

- Datum izdaje računa
- Datum opravljene dobave blaga ali opravljene storitve
- Zaporedna št. Računa
- Podatki o izdajatelju: ID številka za DDV, firma, sedež
- Podatki o kupcu: ID številka za DDV, firma, sedež
- Količina in vrsta blaga oz. obseg in vrsta storitev
- Davčna osnova za posamezno stopnjo oz. oprostitev, cena na enoto brez DDV, znižanja cen in popusti
- Stopnja DDV
- Znesek DDV
- Podpis ni več obvezen!
- Plačilni in dobavni pogoji - ni stvar zakona o DDV

Cena - popusti = osnova za DDV

NUJNE KLAUZULE

- Glede oprostitve DDV

- O posebnih ureditvah:
 - o Potovalne agencije
 - o Rabljeno blago
 - o Umetniški predmeti
 - o Zbirka in starine

POENOSTAVLJEN RAČUN

- Datum izdaje
- Zaporedna št.
- Količina in vrsta blaga
- Prodajna vrednost
- Znesek DDV
- Klavzula zakaj DDV ni obračunan
- Ni potreben žig
- Se izda končnemu potrošniku
- Tudi za račune izdane davčnim zavezancem, če je vrednost do 100€
- Podatki o kupcu (firma, naslov, ID št.)

DOHODNINA .. je davek od dohodka in kapitala

DAVČNI ZAVEZANEC -> fizična oseba .. ne glede na starost -> gledaj **DAVČNI POJMI**

PRAVNA PODLAGA: Zakon o dohodnini - Zdoh

Podzakonski predpisi:

- Pravilnik o obdavčitvi olajšav
- Sklep o objavi seznama upravičencev do donacij

Dohodki, obdavčeni z dohodnino

- Dohodek iz zaposlitve oz. plača
- Dohodek iz dejavnosti -> s.p.
- Dohodek iz kmetijske in gozdarske dejavnosti
- Dohodek iz oddajanja premoženja v najem in prenosa premoženjske pravice
- Dohodek iz kapitala

Posebna obdavčitev (ne po Zdoh)

- Dediščina
- Darila, nagrade, igre na srečo
- Zavarovalnice

NAČIN OBDAVČENJA:

SINTETIČNO	CEDURALNO
Dohodki iz dela	Dohodki iz kapitala
Vsi dohodki iz dela se obračunavajo enako: davčna stopnja, olajšave	Se različno obračunavajo
Med letom (ob izplačilu) se plačuje akontacija	Ob izplačilu se plača davek, davek je obdavčen
Dohodki iz dela v posameznem letu se seštejejo, ugotovi se končna davčna obveznost	Primer: <ul style="list-style-type: none"> - Dohodek iz kapitala (obresti, dividende, kapitalski dobiček) - Oddajanje premoženja v najem
Primer: <ul style="list-style-type: none"> - Delavčeva plača - Dohodek iz dejavnosti - s.p. 	

I. DOHODKI IZ ZAPOSLOTITVE

1. **Iz delovnega razmerja**
 - a. Plača
 - b. Nadomestilo plače
 - c. Regres
 - d. Boniteta
2. **Iz pogodbenega razmerja**
 - a. Študentsko delo
 - b. Avtorski honorar
 - c. Podjemna pogodba
3. **Obdavčeni le nad uredbo vlade**
 - a. Jubilejna nagrada
 - b. Odpravnina
 - c. Povračilo stroškov
 - d. Pokojnina, ..

DOHODNINA IZ DOHODKOV IZ DELOVNEGA RAZMERJA

- Akontacija dohodnine
- Stopnja davka
- Davčna osnova
 - o **FORMULA: BRUTO-PRISPEVKI 22,1%-OLAJŠAVE=OSNOVA**

PODATKI ZA OBRAČUN DOHODNINE

- Davčne olajšave in dohodninska lestvica
- Objava v Ur.l. RS najpozneje do konca decembra tekočega leta za prihodnje leto

DOHODNINSKE OLAJŠAVE

So določene z Zdoh in Pravilnikom o določitvi olajšav.

- **SPLOŠNA** - določena max letno ____ €
- **OSEBNA** - invalidi z 100% okvaro
- **POSEBNA** - vzdrževani člani
 - o Te olajšave se seštevajo

PROGRESIVNA LESTVICA - večja je osnova, višji je davek.

- Dohodninska lestvica ima 4 razrede & se upoštevajo pri akontaciji dohodnine.

- V lestvici razporedimo davčno osnovo in ne bruto plače.

PRIMER:

Delavec ima BRUTO 1500€, 2 otroka.

Davčna osnova in akontacija dohodnine?

1500 - 22,1% = 1168,5€

22,1% = 331,5€

1. OTROK = 203,08€

2. OTROK = 220,77€

SPLOŠNO = 275,22€

DAVČNA OSNOVA = 469,43€ (bruto-olajšave)

1. RAZRED -> 16%

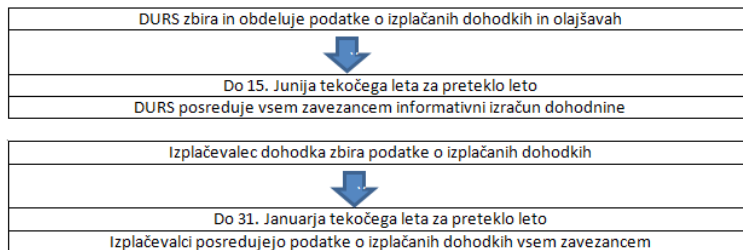
469,43 - 16% = 75,11 € -> akontacija dohodnine

	OBRAZCI PRI OBDAVČITVI Z DOHODNINO	PODATKI O AKONTACIJI DOHODNINE
KDO	Izplačevalci dohodkov	Davčni zavezanci
KDAJ	Ob izplačilu dohodka	Ob prejemu dohodka
KAJ	DURS-U oddati obrazce o davčnem odtegljaju: REK-1, i REK, REK -2	DURS-U oddati napoved davka

DURS ZBIRA IN OBDELUJE PODATKE!

- Zato je davčna številka pomemben podatek

OBRAZCI PRI LETNI ODMERI DAVKA

PRIMERJAMO PODATKE:
 - PODATKI SO ENAKI: informativni izračun dohodnine postane ODLOČBA o odmeri dohodnine
 - PODATKI NISO ENAKI: Na DURS vložimo dopolnjen informativni izračun - UGOVOR, ki se imenuje napoved o odmeri dohodnine

LETNA ODMERA

DOHODNINE

Vsi letni dohodki (izplačane plače + avtorski honorar + ... od 1.1. do 31.12.)

-PLAČANI PRISPEVKI ZA SOCIALNO VARSTVO/VARNOST (22,1%)

-LETNE OLAJŠAVE

=DAVČNA OSNOVA

Davčno osnovo razporedimo v letno dohodninsko lestvico in ugotovimo davčno stopnjo.

NAMENITEV DELA DOHODNINE ZA DONACIJE

- 0,5% dohodnine lahko vsak mesec ZAVEZANEC samostojno nameni za donacije: ekološkim, kulturnim, športnim donacijam, gasilcem, političnim strankam, ..
- DURS objavi seznam upravičencev, ki jim lahko posamezniki namenijo donacije.
- Izbere se lahko do 5 organizacij (vsak dobi po 0,1%)
- Obrazec se odda na DURS in velja za nedoločen čas.

II. DOHODNINA PRI DOHODKIH IZ DEJAVNOSTI

Obdavčenje s.p. z upoštevanjem dejavnih prihodkov in odhodkov.

DAVČNA OSNOVA:

- Ugotovi se poslovni izid -> prihodki-odhodki
- Na Ajpes pošlje bilance, na DURS pa napoved za dohodnino
- Vsi odhodki niso davčno priznani.
 - o dohodki, ki so podobni dividendam, vključno s prikritim izplačilom dobička;
 - o odhodki za pokrivanje izgub iz preteklih let;
 - o stroški, ki se nanašajo na privatno življenje, primeroma za zabavo, oddih, šport in rekreacijo, vključno s pripadajočim davkom na dodano vrednost;
 - o obresti od nepravčasno plačanih davkov ali drugih dajatev;
 - o Davčno priznana je amortizacija po metodi enakomernega časovnega amortiziranja po najvišjih amortizacijskih stopnjah
 - Amortizacija računalnika - amortizaciji država prizna samo 50%, amort. opreme in vozil pa 20%
 - če obračunana amortizacija preseže znesek, ki se prizna kot odhodek se presežni znesek amort. kot odhodek prizna v naslednjih davčnih obdobjih, sicer bi bili odhodki oz. stroški preveliki
 - določene so max. Amortizacijske stopnje
 - o reprezentanca - stroški, ki jih imamo ko gostimo svoje poslovne partnerje; priznajo se v višini 50%

DOBIČEK - povečamo za odhodke, ki niso davčno priznani

-**Olajšave** - investicijske-ob širitvi, razvoj in raziskave, zaposlovanje-če nekoga zaposliš dobiš olajšavo, donacije (0,03% doniraš)

o Te olajšave se prizna ker država želi veliko tega

-**Dohodninske olajšave** - splošna, posebna, osebna

To vse odštejemo in dobimo davčno osnovo, ki jo damo v letno dohodninsko lestvico in dobimo dejansko stanje oz. izračunamo letno obveznost.

DOBIČEK - OLAJŠAVE -DOHODNINSKE OLAJŠAVE = LETNA DOHODNINSKA OSNOVA

LETNA OBVEZNOST:

- Letno davčno osnovo razvrstimo v dohodninsko lestvico in izračunamo letno obveznost (obveznost za dohodnino)
 - o Letno obveznost primerjamo + akontacije, ki smo jih plačevali med letom
 - Potem izračunamo ali nam jo vrnemo ali jo moremo mi doplačati
- Obrazec do 31.3. oddamo na DURS
- Bilanco stanja in izkaz poslovnega izida na Ajpes

LETNA OBVEZNOST - MED LETOM PLAČANE AKONTACIJE = DOPLAČILO/VRAČILO

Letna obveznost 2013:12 mesecev = mesečna akontacija za 2014

PAVŠALNA OBDAVČITEV novo 2013

- Je bolj enostavna, primerno za začetna podjetja in mala podjetja
 - o Ti niso zavezanci za DDV, so enake meje
- Vodimo samo nekatere evidence; prihodke
- Le če so letni prihodki do 50 000 €
- Plačajo določen znesek in to je to
- Omogoči se ENOSTAVNO VODENJE POSLOVNIH KNJIG (vodi se samo evidenca o prihodkih . izdani računi ne pa tudi o stroških)

- Priznajo se normirani odhodki – država sama prizna 70% stroškov
 - o 70% dobička oz. prihodkov se zmanjša, ostane še samo 30% prihodkov, ki so »dobiček«
 - To za tebe ni vredno, če imaš več kot 80% stroškov, se ne splača!
 - o Tistih 30% dobička, ki ti ostane je obdavčenih po 20% stopnji – dokončni davek
 - o Ni dohodninske lestvice

30% prihodkov = davčna osnova, ki se obdavči z 20% dokončnim davkom

- Ne upoštevajo se nobene olajšave.

VAJA.. KOLIKO DAVKA BI PLAČAL S.P.?

Če ima v enem letu 40 000€ prihodkov in 25 000 € odhodkov

OBDAVČEN PO PAVŠALNO:

40 000 .. 100%

X ... 30%

= 12 000 davčna osnova .. 12 000 * 20% = 2400 davka

OBDAVČEN PO DOHODNINI

40 000 - 25 000 = 15 000 = splošna letna dejavnost? = 15 000 - 3 302,7 = 11 687,3 -> v letno doh. Lestvico

Kar je nad 16% je obdavčeno; 1283,41+27% tistega, kar je več kot 8021,34 = 2275,94 €

III. DOHODNINA PRI DOHODKIH IZ KAPITALA

Stopnje dohodnine pri dohodkih iz kapitala -> obračuna se kot končni davek in se ne všteta v letni davek.

Obresti nad 1000€	Dividende - 25%	Kapitalski dobiček
		- Prodaja stanovanja v katerem ne živimo dlje kot 3 leta
		- Prodaja vrednostnih papirjev <ul style="list-style-type: none"> • Do dopoljenih 5 let v lastništvu – 25% (oz. davek je, ko prodaš & če dobivaš neko korist od njih) • Do 10 let – 15% • Do 15 let – 10 % • Do 20 let – 5 % • Nad 20 let – ni davka

IV. DOHODEK IZ ODDAJANJA PREMOŽENJA V NAJEM IN PRENOSA PREMOŽENJSKE PRAVICE

ODDAJA OBRAZCA – NAJEM

- Premoženja: stanovanje, hiša, zemljišče, bivalnik, prevozna sredstva
- Najem premoženja – Fizična oseba-fizična oseba
- Obrazec na DURS (do 15.1. – preteklo leto)
- Če fizična oseba da v najem pravni osebi – plača in prijavi dohodnino pravni osebi

NAJEMNINA

- Prejeta najemnina
- - 10% nominalnih stroškov (splošna olajšava – višjo dobimo z dokazilom o višjih stroških – prenova stanovanja, ..)
- = davčna osnova -> dokončni davek 25%

PRODAJA NEPREMIČNIN – DAVEK NA PROMET NEPREMIČNIN

- Ni dohodnine
- Prodajalec vloži obrazec in plača 2% davka od vrednosti nepremičnine
- Po plačilu davka je možen vpis v zemljiško knjigo
- Plača se tudi davek iz kapitalskega dobička!

NADOMESTILO ZA UPORABO STAVBNEGA ZEMLJIŠČA

- Bo ukinjen! -> nepremičninski davek
- Zavezanec – lastnik ali uporabnik nepremičnine
- Višino nadomestila določi in dobi občina (nov davek – država)
- Odvisna od lege, komunalne opremljenosti, namembnosti, ..

V. OBDAVČITEV PLOVIL

- Plovila nad 5m
- Ne glede na zastavo – slovenski državljani (nekateri imajo v tujini reg. Plovilo in zato tujo zastavo)
- Uprava za pomorstvo vodi evidenco plovil
- Davek na vodna plovila in dodaten davek od plovil
- Izjema, če se plovilo uporablja le za dejavnost

Višina letne obveznosti davka na vodna plovila = splošni del obveznosti + obveznost za vsak meter * dolžina plovila + (obveznost za vsak kilovat * moč pogona v kilovatih) -> **TOREJ JE ODVISNO OD DOLŽINE IN MOČI**

Davčna obveznost se znižuje vsako leto za 5% (največ do 50% davčne obveznosti za novo plovilo).

DAVEK NA DEDIŠČINO IN DARILA

1. Kdo daruje in kdo je obdarjeni?
2. Vrednost?
 - a. FO-FO .. premičnina do 5000 ni obdavčena

b. Seštevajo se vsa darila v 12 mesecih

c. Če je znesek višji, ali če gre za nepremičnino, prejemnik darila v 15 dneh odda na DURS ustrezen obrazec

NAPOVED SE ODDA TUDI PRI OPROSTITVAH:

Obdavčena niso:

- Darila v 1 dednem razredu (otrok, posvojenec, zakonec, ..)
- +registriran istospolni partner + zet + snaha + pastorek -> NI OBDAVČEN
 - o Vseeno je treba oddati obrazec
- Darilo, kulturni spomenik
- Kmetija ali kmetijsko zemljišče, ki je podarjeno kmetu

DAVČNE STOPNJE: - ni treba znat

2 razred .. 5-14%

3 razred .. 8-17%

ostali .. 12-39%

OBDAVČENI SO GLEDE NA VREDNOST DARILA IN DEDNI RAZRED!

DAROVALEC PRAVNA OSEBA:

- darila do 42€ ali do 84€ v enem letu niso obdavčena
- sicer se plača akontacija dohodnine
 - o 25% od vrednosti darila
- Nujna izročitev davčne številke fizične osebe

DAROVALEC DELODAJALEC

- Za darilo nad 13 € obračuna in plača boniteto (ugodnost)
- Decembra, otrokom delavca (15let), darilo do 42€ ni obdavčeno

Prijatelj ti podari 25 000€. Koliko davka boš plačal?

16%!

$25\ 000 - 5000 = 20\ 000$ -> DAVČNA OSNOVA

$16\% \text{ nad } 10\ 000 \dots 1600 + 12\% \text{ od } 10\ 000 = 1600 + 1200 = 2800\text{€}$

VI. OBDAVČITEV V NAGRADNIH IGRAH

Če je darovalec Pravnica oseba:

- darilo do 42€ ali do 84€ v enem letu niso obdavčena
- sicer se plača avtorska dohodnina
- 25% od vrednosti darila
- najina izračun davčne številke Fiz. O.

Če je darovalec Delodajalec:

- za darilo nad 13€ obdavčena in plača lastnik.
- decembra, obročam delavca do 15 let, darilo do 42€ ni obdavčeno.

OBDAVČITEV V NAGRADNIH IGRAH

Wagradna igra - igra na srečo

- za denarni dobitek - 25% dohodnina **25%**
- dobitek v irokih: vrednost nagrade $\times 1,333$ = davčna osnova
- izplačevalci nagrade plača 25% od dohodnine
- če izplačevalci nagrade ni plačnik davka v SLO, mora napoved oddati prejemnik sam

Igre na srečo

- dobitek nad **300€**
- dolžnini davki odtegniti in plača prejemnik
- davčna stopnja = 15% **15%**
- promani obdome, če ima dobitek v tujini

prepiši

TRŽARINE

→ posebni daki

- * davek na nep. je padel! in s tem 200 mio denarja
- * kako bi dvignali DD ampak bodo dvignali tržarine
 - ↳ stranke se niso strinjali
 - ↳ manj potrošnje

↳ kaj je bilo kupovali drugje, kjer je ceneje → čez mejo!

Zvezanec: podjetje, ki izdaje ali trguje s tržarinskimi blagom

Trž. blago: alkohol, cigarete, cigareti, nafta, elektrika, energenti, ...

Zvezanec = plačnik

Alkohol se obračunava v hl. hektolitri, ne litri

↳ peneča vina 0€

↳ pivo 11€

↳ etilni alkohol → 100% alk. → 1200€ za hl

1150

po hektolitrah

Ni ves alk. obdavčen, npr. vino ni

Tobak

↳ cigareti → 1000 cigaret je 65€ po kesah

↳ cigare → 5% od cene po ž.

↳ tobak → kg - 67€ po kiloh

Energenti in elektrika

↳ neosv. bencin - 514€/1000l po litrih

↳ metan za ogrevanje - 0€ ni

↳ elektrika - 3,05/kWh po kilojouleh

CURS, PURS, GURS, VURS ...

Pradilo trošarine

- ↳ na podlagi mesečnega obračuna
- ↳ ukaznik za uvoz
- ↳ za vsako skupino izdelkov se predloži ustrezen

obrazec

- ↳ pristojen organ - CURS

DAVEL NA PROHET ZAV. POSLOV

Zav. poslovi so niso obdavčeni z DDV. *** IZJEMA!**

Poseben davek: davek od zav. poslovi → 6,5%, plačuje se mesečno od zav. premije = davčna osnova.

Izjeme: ^{gorenjski} Zav. vključje od 17 let (npr. življenjsko) ni davčni

Zakaj poseben davek?

- * Poljinski zav.
 - * invalidska zadruga
 - * poznavanje ⇒ zav. se zavaruje pri drugi zav., ki je večja
 - če želi nekdo zav. neprecenljivo bogastvo → veliko tveganje, zato se zav. zavaruje pri večji! Zaradi tveganj!
- * oseba, ki dobi zav. zav. in plačnik je ista oseba!

OBDAVČENJE PODJETIJ

Davek od dohodka pravnih oseb - obd. gasp. družb / davek na dobiček

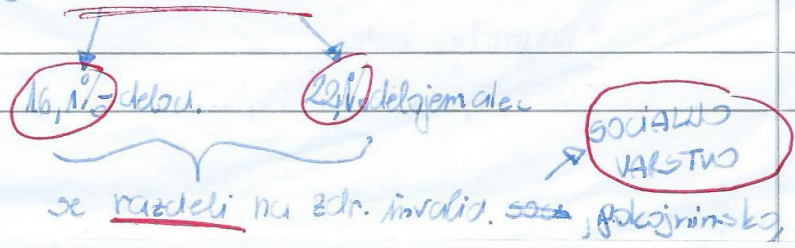
obd. dobička → 17%
prihodki - odhodki = dobiček

Dobiček - odlošček = osnova, ki je obdavčena z 17% → VEDNO ENAK!
NE S.P.!

- * družba je manj obdavčena
- * najvišja stopnja doh. → s.p. ⇒ 50%

PRISPEVKI

davčna osnova = BRUTO PLAČA

ODRANČENI S PRISPEVKI:

- > * avtorski honorar
 - > * poljemne pogodbe
- ↳ npr. čistilka
- ↳ intelektualno delo
- prispjevki *niže obdavčeno

* če vsi plačamo davke (kot trenutno ni) bi v prihodnje plačali manj davkov; ZORABE!

Davki na promet: ; transakcija

- DDV
- davek na neprem. (ko prodajo)
- davek na dediščino (prenos se lastniške pravice; obr. od daljnjega vrstnega; če ni sorodstva, potem je davek)
- trošarine (plača proizvajalec ali uvoznik)

Davki na premoženje

- davek na premo.
- davek na stvarno zemljišče (kot bi bil davek na neprem.)
↳ davek za uprsko stvar. zemlj.

Davki od dohodka

- najemnine
 - na dobiček
 - iz dejavnosti
 - prispevki
 - dohodnine
 - nagradne igre
 - daveži, kapji, dobiček, ...
- dob. iz zaposlitve